

IN MEMORIAM

IVO JUVANČIČ

(Bovec, 5. 12. 1899 — Ljubljana, 23. 8. 1985)

Ni lahko pisati besed v slovo znanču in kolegu, še mnogo težje jih je pisati prijatelju. In dr. Ivo, kot sem ga klical, je bil moj prijatelj, kljub skoraj pol stoletja časovne razlike med nama in kljub temu, da nikoli nisva prešla na »ti«. Generacijski jez naju ni razdvajal, združevalo pa naju je mnogo stvari. To sva odkrila že kmalu potem, ko sva se prvič srečala v natrpani dokumentacijski sobi Inštituta za narodnostna vprašanja, kjer sem kot novopečeni asistent-pripravnik dobil svojo prvo delovno mizo. Z zanimanjem sem takrat prisluhnil potoku besed tega zadnjega »preživelega« iz Čermeljeve inštitutske ekipe. V meni je prepoznal rojaka, saj je bil moj stari oče iz Kreda pri Kobaridu takorekoč sosed Bovca in Kamnega, kjer je bil doma Juvančičev oče. Zbližala naju je ljubezen do gora, ki je tako prežemala dr. Iva, kot ga je z nerazvezljivimi vezmi uklenil njegov ljubljani Zlatorog, zbližala naju je najin posebni položaj, ki sva ga vsak po svoje uživala na delovnem mestu, zbližala naju je predanost zgodovini.

Ne bom podrobno popisoval življenja in dela dr. Iva Juvančiča. To so zelo dobro in temeljito storili pred menoj nekateri kolegi. Dovolj je, če opozorimo na tehtna prispevka mag. Borisa Gombača v Zgodovinskem časopisu 33/1979, št. 3, str. 465—466 in Branka Marušiča v Goriškem letniku 6/1979, str. 5—9 (Juvančičev zbornik), ki sta izšla v počastitev Juvančičeve osemdesetletnice, kot tudi na bibliografiji njegovih del, od katerih je tisto v Goriškem letniku sestavil Marijan Brecelj, bibliografijo v Razpravah in gradivu Inštituta za narodnostna vprašanja 11—12/1980 pa Mara Mervič.

Podobno kot kolegi pred mano menim, da je mogoče plodno življenje dr. Juvančiča razdeliti na dve polovici: prvo, ko je soustvarjal slovensko, zlasti primorsko zgodovino, in drugo, ko jo je proučeval in ohranjal. Med obema obdobjema je zarezal, ki je ostala trajni mejnik njegovega življenja: opustitev duhovniškega poklica, odhod iz Goriške in začetek novega delovanja v Ljubljani leta 1947.

Zivljenja steze so mladega Ivanca Lovrinovega vodile iz rodnega Bovca v slovensko paralelko goriške gimnazije, vojni viharji I. svetovne vojne so ga prignali v Ljubljano, kjer je diplomiral v šentviških škofovih zavodih. Pot ga je vodila nazaj v ljubljeno Gorico, kjer je začel študirati bogoslovje, od tam na teološko fakulteto v Innsbrucku, ki se je vedno s spoštovanjem in hvaležnostjo spominjal. Mladi doktor zgodovine Sv. pisma se je tam prežl z novim, svežim mladinskim katoliškim gibanjem in odslej nosil vse življenje v sebi njegove sokove. Kot prefekt in podravnatelj malega ter kasneje podravnatelj in profesor velikega semenišča je v svinčenih časih fašistične Italije slovenskim dijakom in študentom krepil narodnostno zavest, italijanskim in furlanskim pa vcepljal duha narodnostnega sožitja in razumevanja. Kot tak se je zameril svojim škofijskim predstojnikom, ki tega duha žal niso premogli. Njihovo sovražno razpoloženje do dr. Juvančiča je še poglobil vojni in povojni čas, ko se je dr. Ivo odločil proti okupatorju in odklanjal vse oblike belogardizma in domobranstva ter pozneje dejavno posegel v jugoslovanske diplomatske napore za pravično zahodno mejo. Prelom, ki smo ga že omenili, ga je spravil iz Gorice v Ljubljano in v drugo življenjsko obdobje.

Kot zgodovinar je začel delovati pri Znanstvenem inštitutu vlade LRS, po njegovem razformiranju leta 1948 je bil arhivar v Muzeju narodne osvoboditve LRS, od 1957 do upokojitve leta 1972 (in še naprej) pa je delal na Inštitutu za narodnostna vprašanja, sprva kot vodja knjižnice in arhiva, nato kot znanstveni sodelavec na inštitutovem »zahodnem oddelku«.

Juvančičevo zgodovinsko raziskovalno delo lahko strnemo v več tematskih sklopov. Njegovo prvo raziskovalno obdobje pomeni zbiranje arhivskega gradiva in pisanje razprav o primorski NOB ter o NOB v »Ljubljanski pokrajini«. Drugi sklop predstavlja Juvančičevo proučevanje vprašanj Primorske pod fašistično zasedbo, fašizma samega ter italijanske iredente. Pozornost je posvečal tudi zgodovini in sočasnem razvoju nemške manjšine na Južnem Tirolskem. V zadnje Juvančičevo raziskovalno obdobje sodijo razprave o položaju primorske duhovščine pod fašizmom, predvsem zelo tehtna serija prispevkov o goriških nadškofih dr. Sedeju in Margóttiju in tržaškem škofu Fogarju, ki je izhajala predvsem v Goriškem letniku.

Tisti, ki so ga poznali, bodo pritrdili, da dr. Ivo svojega bogatega znanja in življenjskih izkušenj ni razdal samo v pisani besedi, pač pa tudi ustno. Vedno živahni in neutrudni šogovornik je bil pogosto podoben gorskemu potoku, iz katerega je bilo z nekaj potrpežljivosti in pozornosti mogoče izprati mnogo dragocenih podatkov. Po-

dobno je kot potok, ki se često razveja v sosednje tokove, delovalo tudi njegovo pisanje.

Zadnja leta dr. Iva so potekala zlasti v njegovem neustrašnem spopadu z boleznijo in njegovimi miselnimi sprehodi po Zlatorogovih poteh primorskih gora. Raziskovanje prepletanja mitologije in zgodovine v njegovem ljubljenskem gorskem svetu je bila rdeča nit, ki se je vlekla skozi vse njegovo delovanje. Zlatorogovemu kraljestvu je bila posvečena tudi njegova zadnja večja objava v Goriškem letniku (8, 1981).

Ko sem mu tistega poletnega popoldneva v bližini Slovenskega šolskega muzeja predstavil tržaškega šolnika in zgodovinarja Sama Pahorja, nisem slutil, da bo konec najinih srečanj. Ob slovesu mi je kot običajno rekel: »Dreja, obiščite me kaj!« Kot vedno sem mu to tudi obljubil z običajno grenkim priokusom. V vseh letih najinega znanstva sem ga namreč uspel obiskati le enkrat. Če nosim danes preko lepih in toplih spominov nanj tenko tančico obžalovanja, jo nosim zaradi teh opučenih obiskov.

Dr. Juvančič si je nedvomno zaslužil svoje dvojno mesto v slovenski zgodovini, kot njen sooblikovalec in kot njen raziskovalec. O tem so lepo pričali tisti, ki so ga spremlili na njegovi zadnji zemeljski poti, najprej njegovi nekdanji goriški učenci, nato njegovi sodelavci v znanstvenih in zgodovinskih ustanovah. Tisti, ki si domisljamo, da smo ga poznali malo bolje od drugih in da smo vsaj malo zaslutili, kaj kipi v njem, mu želimo mirnih in osrečujočih poti v njegovem ljubljenskem kraljestvu Zlatoroga.

Andrej Vovko

VIKTOR KOROŠEC

(7. 12. 1899 — 16. 11. 1985)

Akademik Viktor Korošec, profesor za rimsko pravo na Pravni fakulteti v Ljubljani, je le z manjšim delom svoje aktivnosti spadal v krog zgodovinarjev in posebej Oddeka za zgodovino na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Vendar pa je ta del tako pomemben, da je zapustil med nami trajne sledi.

Viktor Korošec se je rodil 7. decembra 1899 v Ljubljani, dokončal je osnovno šolanje in humanistično gimnazijo v Kranju in kot eden prvih študentov pravne fakultete na mladi ljubljanski univerzi študij prava leta 1924. Velikega, lahko bi rekli odločilnega pomena zanj je bila specializacija na univerzi v Leipzigu pri romanistu in orientalistu Pavlu Koschakerju (1879—1951) v letih 1924—1926. Sad te specializacije je bil habilitacijski spis o dedičevem jamstvu za zapustnike dolgove po rimskem pravu (Die Erbenhaftung nach römischem Recht. I. Teil. Das Zivil- und Amtsrecht, Leipziger rechtswissenschaftliche Studien 29, Leipzig 1927), s katerim je tedaj komaj sedemindvajsetletni znanstvenik prodril v krog mednarodno priznanih strokovnjakov za rimsko pravo. Še bolj odločilnega pomena je bilo Koroščevo drugo bivanje v Leipzigu v študijskem letu 1928/9, ko se je pod Koschakerjevim mentorstvom, jezikovno izredno nadarjen, posvetil proučevanju pravnih virov starega Vzhoda. Sad te druge specializacije je monografija o hetitskih državnih pogodbah (Hethitische Staatsverträge. Ein Beitrag zu ihrer juristischen Wertung, Leipziger rechtswissenschaftliche Studien 60, Leipzig 1931, ponatis 1978), ki je še danes, po več kot pol stoletja, temeljno delo s tega področja. S tema dvema študijama se je Korošec povzpел v sam vrh evropske in tudi svetovne znanosti in si odprl pot do glavnih romanističnih in orientalističnih raziskovalnih središč. Vzporedno z afirmacijo na znanstvenem področju je potekalo napredovanje na ljubljanski pravni fakulteti (1927 docent, 1930 izredni profesor in 1935 redni profesor). Navedeni dve deli sta bili nekakšen kašipot za njegovo kasnejše znanstveno delo, ki se je v grobem delilo na dve področji: rimsko pravo in pravo starega Vzhoda, pri čemer je druga veja njegovega znanstvenega dela po pomenu vseskozi prevladovala.

Na področju romanistike je Korošec važen kot pedagog — rimsko pravo je predaval od leta 1927 do leta 1973 — in s tem kot vzgojitelj več generacij pravnikov. Glavni znanstveni in publicistični dosežek na tem področju je univerzitetni učbenik za rimsko pravo (prvič skupaj s prof. Gregorjem Krekom v letih 1936—1941, nato v več izdajah sam po vojni; zadnji ponatis 2. izpopolnjene izdaje je izšel l. 1980), zraščel iz potreb pedagoškega dela na fakulteti, vendar po zasnovi presega pedagoške potrebe. Koroščevo »Rimsko pravo« se uvršča v svoji zvrsti med najboljše dosežke v mednarodnem merilu in se približuje v mnogočem velikim priročnikom za znan-